

УДК 93/94

УКРАЇНСЬКО-КАНАДСЬКЕ СПІВРОБІТНИЦТВО: ПРИОРИТЕТИ XXI СТОЛІТТЯ

Михайлюк В.В., Михайлюк В.П.

UKRAINIAN-CANADIAN COOPERATION: THE PRIORITIES OF THE XXI CENTURY

Mykhaylyuk V.V., Mykhaylyuk V.P.

У статті розглянута та проаналізована динаміка українсько-канадського партнерства у культурно-гуманітарній, медичній, військово-оборонній та деяких інших сферах міждержавних та міжнародних відносин України й Канади, що були закріплені як «Особливе партнерство» у 1994 році та підтверджені у 2001 році. Прийнята у 2009 році довгострокова «Дорожня карта» актуалізувала їх на початку XXI століття, стала основою для заключення цілої низки взаємовигідних домовленостей. Метою статті постали визначення здобутків та перспектив розвитку сучасних українсько-канадських взаємин та співробітництва.

Ключові слова: українсько-канадське партнерство; культурно-гуманітарна, медична, військово-оборонна сфери міждержавних та міжнародних відносин України й Канади; «Особливе партнерство», «Дорожня карта»; перспективи українсько-канадських взаємин та співробітництва.

Постановка проблеми у загальному вигляді.

Злам 80-х – 90-х років минулого століття характеризувався новим всесвітньо-історичним, політико-міжнародним явищем. Навіть, у кросвордах всього світу постало питання: «Яка країна зійшла з політичної карти світу, а на її теренах з'явилося 15 нових держав?...». Відповідь однозначна – це СРСР.

Серед нових держав чільне місце зайняла Україна, одна з найбільш розвинених та найбагатших, на той час у минулій наддержаві, Україна.

Початок 90-х років знаменувався для України у подальшому розвитку та існуванні, двома аспектами. Перший, затвердження незалежності та самостійності у внутрішньому, соціально-економічному, суспільно-політичному та правовому ракурсах. Другий аспект був пов'язаний з набуттям міжнародного визнання України, як незалежної держави, світовою спільнотою.

Останній аспект постає актуальним з точки зору оголошеної у назві статті теми і стосується взаємин міжнародного та міждержавного характеру

України з Канадою. Він має багато рівнів, деякі з них і будуть розглядатися у поданому матеріалі.

Виникає питання, чому автори вивчення обирають тему взаємовідносин саме з Канадою?

По-перше, Канада із західних країн постала тою, що визнала незалежність України та встановила з нею взаємовідносини ще на початку 90-х років. По-друге, відносини, партнерські, досить динамічно розвивалися протягом кінця ХХ століття і зумовлювалися виконанням положень «Дорожньої карти» та «особливого партнерства». По-третє, великим впливом чисельної української діаспори в Канаді, яка, за своєю кількістю є третьою, за присутністю українців у світі. Отже, перелічені фактори зумовлюють як наукову новизну історичного аспекту проблеми, що підлягає розгляду, так і її практичне значення з точки зору подальшого розвитку партнерських відносин та перспектив їх взаємовпливу на міжнародні та міждержавні стосунки України та Канади, населення названих держав.

Аналіз досліджень і публікацій попередників. При підготовці, узагальненні та аналізу матеріалів статті, автори спиралися на деякі наукові доробки попередників. Це, насамперед, статті 90-х років ХХ століття С.Аппатова, Є.Баран та М.Дойчик [1]. По-друге, публікації авторів, праці яких побачили світ на початку ХХІ століття [2]. Слід зазначити, що вивчені наукові праці попередників охоплюють в основному період розвитку взаємовідносин України з Канадою у різних аспектах до початку другого десятиліття ХХІ століття.

Метою статті постали визначення здобутків та перспектив розвитку сучасних українсько-канадських взаємин та співробітництва у найбільш значимих сферах.

Виклад основного матеріалу. Підтверджене у 2001 році «Особливе партнерство» та довгострокова «Дорожня карта», що прийнято у 2009 році, визначили основні напрямки українсько-канадських відносин на ХХІ століття. Вони базуються на основі

наступних пріоритетів: а) взаємо визнанні демократії, що має спиратися на верховенство права; б) політичний діалог між країнами з урахуванням співпраці з міжнародними організаціями, статuti яких визнаються ними; в) співробітництво у сфері безпеки у самому широкому спектрі; г) співпраця в оборонній сфері; д) різностороннє співробітництво в економічній, торгівельній та інвестиційній сферах; е) розвиток міжособистісних контактів у культурній, освітній, медичній та інших гуманітарних напрямках.

Важливим напрямком виступає у плані реалізації сутності та змісту означених документів партнерство у забезпеченні культурно-освітніх та інших гуманітарних прав сучасної української діаспори у Канаді. Остання налічує у своєму складі більш ніж 1,2 млн. українців. Зазначаємо, що канадський уряд на початку другого десятиліття ХХІ століття прийняв ряд рішень щодо зменшення перепон для працевлаштування українців, а також набуття ними відповідного правового та економічного статусу мешканця громадян; урядові кола більше уваги приділяють розвитку багатогранної системи українських громадських, культурних, наукових, дослідницьких установ та організацій. Серед останніх – Канадський інститут українських студій в м. Едмонтон, Українсько-Канадський дослідно-документаційний центр у м. Торонто, музеї, мистецькі українські студії тощо.

Стосовно партнерства у сфері охорони здоров'я з боку України розпочалася пропаганда здорового способу життя, особливо серед молоді. Відповідно до основних напрямків Канадської Агенції Міжнародного Розвитку (КАМР) у м. Києві впроваджуються ефективні зміни в системі охорони здоров'я (Проект «Молодь за здоров'я»)[3].

Пріоритетом проекту «Молодь за здоров'я» є: сприяння розвитку міжгалузевої моделі пропаганди здорового способу життя серед молоді; зосередження уваги молоді на профілактиці СНІДу, боротьбі з палінням, вживанням алкоголю та наркотиків.

Даний проект здійснюється у таких напрямках діяльності, як: взаємодія з Міністерством у справах сім'ї та молоді, Міністерством охорони здоров'я, інформаційним центром пропаганди здорового способу життя, Молодіжним ресурсним центром спільно з представниками ЮНІСЕФ, ВООЗ та молоддю на основі реалізації сертифікатних програм, тематичних пакетів та інтегрованого навчального плану з охорони здоров'я, тренінги при впровадженні цих заходів.

Разом із КАМР в проекті «Молодь за здоров'я» беруть участь відповідні урядові інституції та міські адміністрації Канади, центри пропаганди здорового способу життя, університети тощо.

Не можна не зазначити і той факт, що співробітництво у галузі медицини має розвиток не тільки на міжурядовому рівні, а й на рівні співпраці з окремими канадськими провінціями. Так, 9 лютого 2018 року Міністерством охорони здоров'я України

та Урядом провінції Онтаріо, Канада, підписали Меморандум про взаєморозуміння щодо співробітництва в сфері охорони здоров'я. Як зазначає в.о. міністра У. Супрун «...ми раді, що нам допомагає Канада, яка підставляла Україні плече у найважчі моменти». У свою чергу, оцінюючи значення Меморандуму, Е.Хоскінс (Міністр охорони здоров'я та довгострокової допомоги провінції Онтаріо), підкреслив: «... що ця угода зміцнює відносини між нашими країнами; ми розвиваємо партнерство, щоб обмінюватись інформацією про надання медичної допомоги, а також реалізувати спільні програми, які принесуть користь обох країнам» [4].

На новий рівень у другому десятилітті ХХІ століття вийшла тема партнерства у оборонній галузі. Слід зазначити, що ще у 2005 році між міністерствами оборони України та Канади в Києві були підведені перші підсумки підготовки в Канаді українських офіцерів у рамках Програми сприяння освіти військових (МТАР – Military Training Assistance Program). Було констатовано, що з 1996 р. за десять років у Канаді пройшли навчання більше 370 військовослужбовців на вищих командних посадах.

Загалом, до 2014 року, українсько-канадське партнерство в оборонній сфері значно відставало по своєму розвитку від інших сфер міждержавного і міжнародного співробітництва України та Канади. На нову щабель ці відносини піднялися після анексії Криму і агресії на сході України. Цим самим ми можемо констатувати наявність двох періодів у розвитку сучасного українсько-канадського партнерства в оборонній сфері. Перший – з 1991 – по початок 2014 р. Другий – з 2014 р. по теперішній час[5].

На другому етапі партнерство в досліджуваній сфері набуло нового якісного гатунку: серед головних його проявів можна виокремити наступне.

Перше, загалом визначився як безпосередньо важливий такий напрямок, що характеризується змістовно новою матеріально-військовою допомогою Збройним Силам України. Зокрема, у Парламенті Канади за ініціативою колишнього депутата федерального парламенту Ю.Шимко була зареєстрована Петиція про надання Україні летальної зброї для протистояння військовій агресії з боку Російської Федерації.

З початку військової агресії Росії проти України Канада розпочала виділення значних сум для придбання військово-технічного та захисного устаткування, навчання офіцерів та військово-медичних працівників, а влітку 2018 року ця допомога досягла 50 млн доларів щорічно на найближчі п'ять років.

У 2017 році Україна була визначена як держава, до якої дозволено експортувати певні види зброї. Характерний приклад – постачання в Україну високоточних снайперських гвинтівок.

Друге, була здійснена зміна характеру міждержавних та міжвідомчих правових документів. Як приклад, підписання в Оттаві на рівні очільників оборонних відомств в 2017 році нової угоди про

співробітництво на налагодження прямих контактів із представниками оборонної промисловості Канади.

Третє – характеризується тим, що на навчаннях військових в Україні у якості спостерігачів стали присутніми військово посадові представники Канади та інших держав. Так, у поточному році на загальновійськовому полігоні оперативного командування «Північ» Сухопутних військ Збройних Сил України на Чернігівщині у числі спостерігачів були відмічені перші очільники тотожних структур – Жан-Марк Лангье з Канади та Крістофер Каволі зі США.

Четверте, подовжено на рік термін перебування і значно збільшено контингент військових інструкторів з Канади.

Перелічені та деякі інші прояви нових відносин у сферах, що є предметом вивчення та аналізу, наявно свідчать про якісно новий рівень міжнародного та міждержавного партнерства.

Висновки. Чітко відстежуються два періода у розвитку українсько-канадських відносин сучасності: перший, що пов'язаний з початком набуття Україною незалежності; другий розпочався у 2014 році, коли значно змінилася міжнародна ситуація. Міждержавні та міжнародні відносини України з Канадою набули нового гатунку. Особливо це стосується культурно-гуманітарної, медичної та військово оборонної сфер. Перспективними сферами міждержавного та міжнародного рівня можуть бути, окрім розглянутих у статті: питання ролі української діаспори в Канаді у зв'язку з подіями 2014 року; загальні проблеми соціокультурних відносин тощо. Загалом, подальший розгляд проблеми, на думку авторів, потрібно провадити як монографічне вивчення повного комплексу відносин та партнерства України та Канади як на державному, так і на недержавному (між адміністративними складовими, міжособистісними тощо) рівнях.

Л і т е р а т у р а

1. Аппатов С. Океан – не перепона. Формування українсько-канадських відносин і роль у цьому української діаспори [Текст] / С. Аппатов, Н. Горбатюк // Політика і час. – 1998. – № 10. – С. 16-20; Баран Е. Канадське співробітництво з Україною. Зовнішня торгівля [Текст] / Е. Баран // Зовнішня торгівля. – 1999. – № 1-2. – С. 31-35; Дойчик М. Стосунки України та Канади в 1991-1996 рр.: патронат чи співробітництво [Текст] / М. Дойчик // Нова політика. – 1998. – № 4. – С. 9-13 тощо.
2. Конон Н.Є., Скребнева А.В. Українсько-канадські відносини: сучасний стан та перспективи розвитку // Грани. - № 2 (130) лютий 2016. – С. 27-32; Шимко Л. Нові відносини Канади з Україною: один крок уперед, два кроки – назад [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://day.kyiv.ua/uk/article/svitovi-diskusiyi/novi-vidnosyny-kanady-z-ukrayinoyu>; Белокос О. Україна – Канада: особливе партнерство у динамічному світі [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrslowo.net/ukraine/ukraine-and-world/28725.html>.
3. Canada - Ukraine Relations [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.canadainternational.gc.ca/ukraine/bilateral_relations_bilaterales/index.aspx?lang=eng.

[ps://www.canadainternational.gc.ca/ukraine/bilateral_relations_bilaterales/index.aspx?lang=eng](http://www.canadainternational.gc.ca/ukraine/bilateral_relations_bilaterales/index.aspx?lang=eng).

4. Канада допоможе Україні покращити охорону здоров'я [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.fin.org.ua/news/1279816/>
5. 1. Priorities for Canada-Ukraine Relations (Road Map) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.canadainternational.gc.ca/ukraine/bilateral_relations_bilaterales/canada_ukraine.aspx?lang=eng; Міністри оборони України та Канади обговорили стан та перспективи подальшої співпраці [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://crimea-portal.gov.ua/kmu/control/uk/publish/printable_article?art_id=22629057; . Ukraine – Canada: the Materials of the First International Scholarly and Practical Congress on Canadian Studies (June 21–24, 2018, Lutsk, Ukraine). – Луцьк: Вежа-Друк, 2018. – С.15; Домовленість про оборонне співробітництво між Міністерством оборони України та Міністерством національної оборони Канади і Збройними Силами Канади // Офіційний вісник України. – К.; 2017 – № 36 – С. 343; Priorities for Canada-Ukraine Relations (Road Map) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.canadainternational.gc.ca/ukraine/bilateral_relations_bilaterales/canada_ukraine.aspx?lang=eng.

Reference

1. Appatov S. Okean – ne perepona. Formuvannya ukraino-kanadskykh vidnosyn i rol u tsumu ukrainsoi diaspori [Tekst] / S. Appatov, N. Horbatiuk // Polityka i chas. – 1998. – № 10. – S. 16-20; Baran E. Kanadske spivrobotnytstvo z Ukrainoiu. Zovnishnia torhivlia [Tekst] / E. Baran // Zovnishnia torhivlia. – 1999. – № 1-2. – S. 31-35; Doichyk M. Stosunky Ukrainy ta Kanady v 1991-1996 rr.: patronat chy spivrobotnytstvo [Tekst] / M. Doichyk // Nova polityka. – 1998. – № 4. – S. 9-13 toshcho.
2. Konon N.Ie., Skrebnieva A.V. Ukrainso-kanadski vidnosyny: suchasnyi stan ta perspektyvy rozvytku // Hrani. - № 2 (130) liutyi 2016. – S. 27-32; Shymko L. Novi vidnosyny Kanady z Ukrainoiu: odyin krok upered, dva kroky – nazad [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: <http://day.kyiv.ua/uk/article/svitovi-diskusiyi/novi-vidnosyny-kanady-z-ukrayinoyu>; Bielokos O. Ukraina – Kanada: osoblyve partnerstvo u dynamichnomu sviti [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: <http://www.ukrslowo.net/ukraine/ukraine-and-world/28725.html>.
3. Canada - Ukraine Relations [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: http://www.canadainternational.gc.ca/ukraine/bilateral_relations_bilaterales/index.aspx?lang=eng.
4. Kanada dopomozhe Ukraini pokrashchyty okhoronu zdorovia [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: <http://www.fin.org.ua/news/1279816/>
5. 1. Priorities for Canada-Ukraine Relations (Road Map) [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: http://www.canadainternational.gc.ca/ukraine/bilateral_relations_bilaterales/canada_ukraine.aspx?lang=eng; Ministry oborony Ukrainy ta Kanady obhovoryly stan ta perspektyvy podalshoi spivpratsi [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: http://crimea-portal.gov.ua/kmu/control/uk/publish/printable_article?art_id=22629057; . Ukraine – Canada: the Materials of the First International Scholarly and Practical Congress on

Canadian Studies (June 21–24, 2018, Lutsk, Ukraine). – Lutsk: Vezha-Druk, 2018. – S.15; Domovlenist pro oboronne spivrobitnytstvo mizh Ministerstvom oborony Ukrainy ta Ministerstvom natsionalnoi oborony Kanady i Zbroinomy Sylamy Kanady // Ofitsiyni visnyk Ukrainy. – K.; 2017 – № 36 – С. 343; Priorities for Canada-Ukraine Relations (Road Map) [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: https://www.canadainternational.gc.ca/ukraine/bilateral_relations_bilaterales/canada_ukraine.aspx?lang=eng.

Михайлюк В.В., Михайлюк В.П. Українсько-канадское сотрудничество: приоритеты XXI века.

В статье рассмотрена и проанализирована динамика украинско-канадского партнерства в культурно-гуманитарной, медицинской, военно-оборонной сферах межгосударственных и международных отношений Украины и Канады, которые были закреплены как «Особое партнерство» в 1994 году и подтверждены в 2001 году. Принятая в 2009 году долгосрочная «Дорожная карта» актуализировала их в начале XXI века, стала основой для заключения целого ряда взаимовыгодных договоренностей. Целью статьи являются рассмотрение достижений и перспектив развития современных украинско-канадских отношений и сотрудничества.

Ключевые слова: украинско-канадское партнерство; культурно-гуманитарная, медицинская, военно-оборонная сферы межгосударственных и международных отношений Украины и Канады; «Особое партнерство», «Дорожная карта»; перспективы украинско-канадских отношений и сотрудничества.

Mykhaylyuk V.V., Mykhaylyuk V.P. Ukrainian-Canadian cooperation: the priorities of the XXI century

The dynamics of the Ukrainian-Canadian partnership in the cultural-humanitarian, medical, military-defensive and some other spheres of intergovernmental and international relations between Ukraine and Canada, which were consolidated as “Special partnership” in 1994 and were confirmed in 2001, have been examined and analysed in the article. The long-term “Roadmap”, which was adopted in 2009, updated them at the beginning of the XXIst century and became the basis to conclude series of mutually beneficial agreements. The aim of the article was to determine the achievements and prospects of the development of modern Ukrainian-Canadian relations and cooperation.

Key words: Ukrainian-Canadian partnership; cultural and humanitarian, medical, military-defense spheres of interstate and international relations of Ukraine and Canada; “Special partnership”, “Road map”; prospects of Ukrainian-Canadian relations and cooperation.

Михайлюк Владислав Віталійович, кандидат історичних наук, докторант кафедри історії та археології СНУ ім. В.Даля, м.Северодонецьк, Україна

Михайлюк Віталій Павлович, доктор історичних наук, професор, завідувач кафедри історії та археології СНУ ім. В.Даля, м.Северодонецьк, Україна

Рецензент: д.і.н., проф. **Довжук І.В.**

Стаття подана 19.11.2018.